

SECURITATEA ENERGETICĂ A SECOLULUI XXI ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

Oxana ȘOIMU

Catedra Economie Generală și Relații Economice Internaționale

Lately the globalization has a great impact on the energetic resources distribution and this impact is managed by regions as: America, Western Europe and Asia. In this paper, the author wants to make a short characteristics of the actual energetic security environment as an international community problem that affects the security, stability, prosperity and peace of the whole world.

În ultimii ani, globalizarea a înregistrat progrese notabile, s-au amplificat revoluțiile în tehnologie și științele viitorului, exploatarea spațiului cosmic și a mediului informațional s-a extins, armele au devenit tot mai puternice și mai „inteligente” etc. Cunoașterea avansează în ritmuri „amenințătoare”, iar ritmul istoriei s-a accelerat considerabil. Societățile tradiționale preindustriale, economiile naționale și regionale, mentalitățile și comportamentele sociale se remodelează, „civilizațiile se întrepătrund și se confruntă”.

La început de mileniu III este foarte clar că o nouă lume se naște, o lume mult mai „bogată”, caracterizată prin aspirația către mai multă libertate, un standard și o speranță de viață crescute, o lume a păcii, stabilității și cooperării. Valorile democrației, securității internaționale și drepturile omului reprezintă fundamentul pe care ar trebui să se clădească lumea viitorului. Însă, secolul XXI a adus, pe lângă speranțe mai mari, și o serie de noi riscuri și amenințări, mai ales non-militare, ce transcend granițele naționale și necesită, pentru contracararea lor, în special măsuri non-militare complexe.

Astfel, un fapt de necontestat al secolului XXI îl reprezintă dependența din ce în ce mai mare a economiilor lumii de resursele energetice. Economia mondială depinde încă de petrol ca resursă centrală de energie, iar lupta pentru resurse domină geopolitica secolului XXI [1]. Problema resurselor prezintă multe fațete, deficitul acestora având un rol important în declanșarea sau amplificarea unor conflicte, de polarizare și/sau de catalizare a forțelor. Exemplele mai recente sunt cele din Cecenia, Angola, Irak, Sudan. Competiția pentru hidrocarburi pare a domina începutul de mileniu, cu polarizarea atenției pe statele Golfului, bazinul Caspic, Siberia de Est și de Vest, Africa de Vest, Asia de Sud-Est, nordul Americii de Sud, Canada etc. Prezintă interes faptul că și competițiile, și conflictele internaționale se concentrează în spațiile respective [2].

Amplificarea gradului de interdependență a țărilor privind valorificarea acestor resurse duce la noi și complexe probleme cu privire la necesitatea asigurării accesului tuturor statelor la ele. Cu toate acestea, marile puteri caută să obțină controlul asupra celor mai însemnate resurse energetice și, implicit, asupra prețurilor lor. Astfel, în ultimii ani, în peisajul petrolier se remarcă câteva direcții:

- ✓ piața mondială pe blocuri și alianțe energetico-economice, ce se confruntă cu cea de liberalizare completă a lor;
- ✓ tendința de modificare a sistemului de cote petroliere și de fixare a prețurilor;
- ✓ tendința Federației Ruse de a constitui un nou centru de prețuri de referință pe piața mondială.

Problemele energetice devin probleme de securitate, iar securitatea alimentării cu energie a devenit o preocupare comună a marilor actori ai acestei competiții dinamice. Un studiu al ONU [3] făcea următoarea apreciere: „*Importanța energiei pentru industrie în ansamblul său și rolul vital al petrolului ca sursă de energie și ca produs indispensabil pentru activitățile militare par a fi contribuit la transformarea problemelor energiei într-un element fundamental al securității*”. Pe scena internațională, tendințele economice și politico-militare sunt interdependente și, fără îndoială, există o legătură (nu numai corelativă, dar și cauzală) între deținerea, aprovizionarea, cererea și utilizarea resurselor energetice, răspândirea lor geografică și accesul la ele, afacerile regionale și globale privind securitatea.

Marile rezerve de hidrocarburi sunt concentrate în state/regiuni mai puțin dezvoltate, care nu au regimuri democratice, frământate de numeroase dispute, crize și conflicte, zone unde marii consumatori energetici ai zilelor noastre se confruntă și cooperează în procesul de acces, control și exploatare a acestor resurse. Situația este prezentată în Tabelul ce urmează:

Tabel

Loc regional	State/Regiuni	Petrol (mln. barili)	Gaze naturale (mlrd. m ³)
1	<i>Canada</i>	178,792	56,577
2	<i>Statele Unite ale Americii</i>	21,371	192,513
3	<i>Mexic</i>	12,882	15,985
În total	America de Nord	213,046	265,075
1	<i>Venezuela</i>	79,729	151,395
2	<i>Brazilia</i>	11,243	11,515
3	<i>Ecuador</i>	4,630	0,345
În total	America Centrală și de Sud	103,364	250,838
1	<i>Norvegia</i>	7,705	84,260
2	<i>Marea Britanie</i>	4,029	18,750
3	<i>Danemarca</i>	1,328	2,786
	Europa de Vest	14,989	189,255
1	<i>Rusia</i>	60,000	1.680,000
2	<i>Kazahstan</i>	9,000	65,000
3	<i>Azerbaidjan</i>	7,000	30,000
În total	Europa de Est și fosta Uniune Sovietică	79,224	1.964,090
1	<i>Arabia Saudită</i>	266,810	241,840
2	<i>Iran</i>	132,460	971,150
3	<i>Irak</i>	115,000	111,950
În total	Orientul Mijlociu	743,411	2.565,400
1	<i>Libia</i>	39,126	52,650
2	<i>Nigeria</i>	35,876	184,660
3	<i>Algeria</i>	11,350	160,505
În total	Africa	102,580	485,841
1	<i>China</i>	18,250	53,325
2	<i>India</i>	5,848	38,880
3	<i>Indonezia</i>	4,301	97,786
În total	Asia și Oceania	35,936	391,645
TOTAL MONDIAL		1.292,550	6.112,144

Sursa: PennWell Corporation, *Oil & Gas Journal*. - 2005. - Vol.103. - No47.
www.eia.doe.gov/emeu/international/reserves.html.

În domeniul producției și exporturilor, grupul statelor membre ale Organizației Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC) – Arabia Saudită, Irak, Iran, Kuwait, Qatar, Emiratele Arabe Unite, Venezuela, Libia, Nigeria, Algeria și Indonezia – deține supremația [4].

Cei mai mari consumatori sunt SUA, China și Uniunea Europeană. Încă de la începutul secolului XXI, consumul mondial de țiței brut tinde spre 85 milioane barili/zi, cel de gaze naturale a atins circa 2.700 miliarde m³/an, iar cel de cărbune solid a evoluat spre 5.000 milioane tone/an. Desigur, consumul se va axa tot mai mult pe petrol și gaze naturale, unele analize demonstrând chiar că gazul va înlocui în curând petrolul în preferințele consumatorilor. Consecința acestor fenomene constă în apariția unui sistem transnațional al resurselor, cu numeroase ramificații [5].

În prezent, un sistem imens și complicat trece de la producători la consumatori: peste 2.673 mlrd. m³ de gaze naturale și 80 milioane barili de petrol. Fără îndoială, există o legătură între deținerea, cererea, aprovizionarea și utilizarea resurselor energetice, răspândirea lor geografică și accesul la ele. Controlul resurselor

energetice – petrol, gaze naturale și lichefiate, combustibili fosili – a devenit un obiectiv prioritar nu numai pentru actorii majori ai scenei internaționale (SUA, UE, Federația Rusă), ci și pentru noile puteri în ascensiune (China și India). Astfel, o serie de rețele și conducte de transport funcționale, precum Drujba, Baku-Ceyhan-Tbilisi, Blue Stream, Nabucco etc., aprovizionează deja marii consumatori, iar multe altele se află în fază de proiect sau în diverse etape de finalizare.

Accesul la resursele energetice din Est necesită dezvoltarea unei infrastructuri adecvate intereselor occidentale: distanța cât mai scurtă de la sursă la utilizatorul final, capacitatea de transport a conductei, costuri de producție cât mai ieftine, costuri de transport cât mai mici, tranzitarea unor zone stabile, facilități portuare și de transport maritim și fluvial etc. Conform statisticii celor de la Simdex [6], până în mai 2006 numărul de proiecte ale unor conducte la nivel mondial era de 381 cu o lungime totală de circa 195.000 km, 174 dintre care în America de Nord, 31 în America Latină, 47 în Europa, 16 în Africa, 96 în Orientul Mijlociu și Asia și 17 în Australasia.

Rămâne de văzut câte dintre aceste conducte vor ajunge să pompeze resurse, dat fiind faptul că impedențele de tot felul fac tot mai dificilă concretizarea acestora [7].

Prețurile resurselor energetice sunt extrem de sensibile. Evenimente diverse din orice parte a lumii, dar în special din țările importante producătoare și exportatoare de hidrocarburi, influențează prețul de referință al petrolului. În ultimii doi ani am asistat la o creștere a prețurilor, atât din cauza instabilității din țări, precum Irak (atentate), Iran (amenințarea nucleară), Coreea de Nord (criza rachetelor) sau conflictul dintre Israel și Liban, cât și a cererii tot mai mari și a scăderii producției.

Fluctuațiile prețurilor la petrol sunt notorii. Acestea au fost întotdeauna volatile și greu de prezis. Drept consecință, actorii internaționali s-au organizat în: Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC), care gestionează cantitățile produse de țările membre, și piețe paralele (NYMEX – New York, SIMEX – Singapore, IPE – Londra), pentru a lua parte la deciziile de stabilire a prețurilor internaționale la petrolul brut. Piețele paralele pot influența prețul internațional [8].

Reieșind din aceste considerente, remarcăm că, „aurul negru” înseamnă adesea dificultăți și mizerie pentru societățile unde acesta este descoperit. Majoritatea țărilor producătoare de hidrocarburi, mai ales cele din Est, sunt conduse de regimuri autoritare și corupte, marcate de o dezvoltare economică nesustenabilă și conflicte violente. Principalele puteri și marile companii multinaționale apelează tot mai des la diferite metode clandestine pentru a controla câmpurile bogate în resurse energetice și chiar la intervenția militară.

Astfel, pentru cei mai mulți specialiști, *securitatea energetică* înseamnă producerea energiei necesare în propria țară și o dependență cât mai redusă de importurile externe. Securitatea energetică însă, vizează trei dimensiuni:

- ✓ asigurarea unor surse alternative de aprovizionare;
- ✓ identificarea unor rute energetice alternative;
- ✓ securizarea surselor și rutelor de transport existente.

Dar, realitățile epocii actuale au demonstrat că marii consumatori ar trebui să renunțe la utopia independenței energetice și să accepte interdependența energetică. Marii actori ai „scenei energetice” au percepții diferite asupra securității energetice. Pentru SUA, termenul înseamnă în primul rând reducerea dependenței de resursele din Golful Persic. Europa poate avea securitate energetică doar în condițiile în care Rusia se obligă să asigure hidrocarburile necesare, iar Rusia înțelege prin aceasta acces pe piețele occidentale.

În concluzie, în ultimii ani problema epuizării resurselor energetice și a securității energetice domină agendele actorilor scenei mondiale. Competiția pentru resurse energetice în lumea contemporană rămâne încă o sursă importantă de crize și conflicte, cu un rol deosebit de polarizare și/sau de catalizare a forțelor, atâta timp cât cererea crește mult mai rapid decât oferta, iar rezervele majore de hidrocarburi sunt localizate în zone caracterizate de profunde dezechilibre politico-economice și instabilitate. SUA, UE, China și Rusia se află atât în relații de competiție, cât și de cooperare în procesul de acces, control și exploatare a acestor resurse. Centrul de gravitate al producției mondiale se mută treptat spre alte spații din Sud, Asia Centrală, Caucaz constituind acum zonele de interes ale statelor „energofage”. Polarizarea atenției pe aceste zone duce adesea la dispute între competitorii consumatori de energie. Rețeaua mondială de transport cunoaște zilnic tot felul de modificări și noi proiecte care să ușureze acoperirea cererii.

Ideea conform căreia Occidentul furnizează securitate și asistență economică Estului, iar Estul asigură resurse Vestului „energofag”, cu Rusia arbitru, pare a fi tendința marcantă a geopoliticii secolului XXI. Astfel,

în prezent, puterea tehnologică, forța economică a statelor au trecut pe primul plan, stabilind regulile unei competiții ce face tot mai puțin apel la războiul clasic. Rezultă că securitatea nu mai poate fi analizată doar în termeni tradiționali, ci trebuie abordată pe multiplele ei dimensiuni de manifestare: politică socială, economică, militară și ecologică.

Referințe:

1. Anastasiei T. Considerații privind corelația „securitate - economie”. - În: Seminarul cu participare internațională al CSSAS „România - membru al Alianței Nord-Atlantice”, 3-4 iunie 2004. - București: Editura U.N.Ap., 2004, p.102.
2. Dolghin N. Geopolitica. Dependențele de resursele energetice. - București: Editura U.N.Ap., 2004, p.5.
3. Ibidem.
4. www.eia.doe.gov/emeu/international/reserves.html (2006).
5. Ibidem.
6. Ibidem.
7. Ibidem.
8. Băhnăreanu C. Resursele energetice și mediul de securitate a secolului XXI. - București: Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, 2006.

Prezentat la 29.09.2007